

תוכן עניינים

1.....	i. תקציר
2.....	מבוא
2.....	סקירת ספרות
2.....	הפלות בישראל
3.....	היריון בגיל ההתבגרות והבגרות הצעירה
3.....	הפלות בקרב מתבגרות ונשים צעירות – חינוך, רקע סוציאקונומי ומעמד חברתי
5.....	סכנות בהפלות לא חוקיות
7.....	לגליזציה של הפלות בישראל.
8.....	מסקנות המחקר
10.....	רשימת מקורות

מבוא

העבודה הנוכחית עוסקת בהשפעת ההיבטים של: גיל, חינוך, רקע סוציאקונומי ומעמד חברתי על הבחירה לביצוע הפלה באופן לא חוקי. בספרות המחקרית העוסקת בהיריון והפלות בגיל מוקדם, נראה כי מתבגרות ונשים צעירות נוטות יותר להתנסות בקיום יחסי מין לפני החתונה ולא תמיד באופן בטוח תוך שימוש באמצעי מניעה. הסיבות לחוסר שימוש באמצעי מניעה מגוונות וכוללות: מחסור בידע, בנגישות, במשאבים, החשש מפני סטיגמה ועוד. כתוצאה, נראה כי שיעור ההריונות הבלתי רצויים הולך וגדל. בקרב מתבגרות ונשים החוות היריון לא רצוי בגיל מוקדם, נראה כי הבחירה בביצוע הליך הפלה תלוי במאפיינים רבים, בניהן: זיקה לדת, רקע סוציאקונומי-חברתי, חינוך, תרבות, עמדות המשפחה, תמיכה חברתית ועוד.

עבודה זו מתמקדת באוכלוסיית המתבגרות והנשים הצעירות שחוו היריון לא רצוי בגיל מוקדם ובחרו לסיים היריון זה, ובוחנת מהם הגורמים המובילים אוכלוסייה זו לפנות לגורמים בלתי חוקיים כדי לבצע את הליך ההפלה. הליך הפלה לא חוקי ולא מאושר מתבצע לעיתים על ידי אנשים לא מקצועיים ולא מוסמכים, ללא בקרה ומעב. כתוצאה, נשים אלה עלולות לסבול מהשלכות בריאותיות-פיזיולוגיות רבות, בניהן: דימום, צורך בהליך נוסף להשלמת הליך ההפלה, זיהום, עקרות ועוד. באופן מפתיע, תופעה זו נפוצה גם במדינות בהן החוק מאפשר הליך הפלה חוקי, מסודר ומסובסד על ידי המדינה. עבודה זו בוחנת את הגורמים לפנייה למרפאות לא חוקיות לביצוע הליך הפלה, במטרה להגדיל את המודעות של המדינה לתופעה ולתרום בפיתוח תוכניות התערבות חינוכיות הפועלות כדי למנוע תופעה זו.

סקירת ספרות

הפלות בישראל

לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2016א), בשנת 2014 נרשמו 646,18 פניות של נשים לוועדות להפסקת היריון, מתוכן 98.9% אושרו על ידי הוועדות. שיעור הפניות להפסקת היריון בין השנים 1988 ל-2014 נמצא במגמת ירידה. שיעור הפניות לוועדות להפסקת היריון נמוך יותר בקרב נשים מוסלמיות ודרוזיות מאשר בקרב נשים יהודיות, כאשר שיעור הפניות לוועדה בקרב נוצריות (שאינן ערביות) ונשים ללא סיווג דת הם מהגבוהים ביותר. 9.9% מהשיעור הפניות הן של נערות עד גיל 19. הסיבה העיקרית שבגללה פנו נשים לוועדה הינה היריון מחוץ לנישואין (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2016ב).

הפסקות היריון בישראל מעוגנות בחוק העונשין, התשל"ז 1977, ובתקנות העונשין (הפסקת היריון) התשל"ח 1978, לפי החוק רופא רשאי לבצע הפלה באישה רק אם ניתן לכך אישור מוקדם מהוועדה המוסמכת על ידי משרד הבריאות, הוועדה צריכה להיות מורכבת משני רופאים ועובד סוציאלי, כאשר בכל וועדה חייבת להיות נוכחת אישה אחת לפחות. לפי משרד הבריאות, אישה הרה המעוניינת לבצע הפלה צריכה לפנות באמצעות טפסים למשרד הבריאות, כאשר הוועדה להפסקת היריון רשאית לאשר הפסקת היריון במקרים הבאים: גיל האישה הוא פחות מגיל הנישואין (עד 18), האישה איננה נשואה או שההיריון הוא לא מהנישואין, מלאו לאישה 40 שנים ומעלה, ההיריון נובע מיחסים אסורים על פי החוק הפלילי כגון אונס או גילוי עריות, הוולד עלול להיות בעל מום גופני או נפשי והמשך ההיריון עלול לסכן את חיי האישה או לגרום לה נזק גופני או נפשי (משרד הבריאות, 2017).

על אף והמודעות של המדינה בדבר הסיכון שיש בהפלות לא חוקיות הולך ומתעצם וניתנת האפשרות לבצע הליך מסודר, חוקי ומסובסד להפלות למתבגרות מתחת לגיל 18, ישנן נערות שבחרות לחמוק מהההליך של הוועדה לאישור הפלות, ופונות לביצוע הפלה בדרך לא חוקית, במרפאות פרטיות שלא תמיד מאושרות ולרב מנוהלות על ידי צוות לא מקצועי. הבעיה נעשית חמורה יותר כאשר מדובר בנשים צעירות בשנות העשרים לחייהן שלא נמצאות בטווח האישור המידי של הוועדה לאישור הפסקת היריון. המחקר הנוכחי מתמקד במתבגרות ונשים צעירות בישראל ובוחן היבטים של כניסה להיריון בגיל מוקדם והפלות לא חוקיות בקרב נשים המקבלות חינוך ירוד ומגיעות ממצב סוציאקונומי - חברתי נמוך.

היריון בגיל ההתבגרות והבגרות הצעירה

שיעור המתבגרות והצעירות המתנסות בקיום יחסי מין לפני הנישואין הולך וגדל, איתו שיעור ההריונות הבלתי מתכווננים נמצא במגמת עלייה, ומכאן גם מספר ההפלות המתחרשות כל שנה בקרב מתבגרות ונשים צעירות (Grant, & Behrman, 2010). מתבגרות פעילות מינית יותר מתפיסת הוריהם, מוריהם ומנהיגיהם הדתיים, וזאת מאחר והן נמצאות בשלב בחיים המאופיין על ידי דחף מיני גדול, לחץ חברתי, סביבה חברתית מעוותת ועוד. מתבגרות מקיימות יחסי מין לעיתים ללא שימוש באמצעי מניעה יעילים, התוצאה היריון לא רצוי. במחקר שנערך בסין בקרב נשים צעירות ורווקות, נמצא כי 27% מהמתבגרות מעולם לא השתמשו באמצעי מניעה, 69% משתמשות בקונדומים, 38% בגלולות למניעת הריון, פחות מ-3% הסתמכו אי פעם על מכשיר תוך רחמי ו-34% דיווחו כי השתמשו בהגנה כפולה. לסיום, כמחצית מהנבדקות דיווחו כי חוו הפלה פעם אחת או יותר במהלך החיים (Zhang, Kennedy, Temmerman, Zhang & Luchters, 2014). מתבגרות רבות נמנעות מגישה לאמצעי מניעה כתוצאה מסטיגמה או חוסר במשאבים זמינים (Woog, Singh, Browne & Philbin, 2015), ונראה כי שיעור ההריונות בקרב מתבגרות נמצא במגמת עלייה וגורם לבעיות בריאותיות וחברתיות גדולות, הריונות בקרב מתבגרות מהווה דאגה עבור התא המשפחתי בפרט וברמה הממשלתית בכלל, מתבגרות עלולות לפנות לעזרה בהפלות בצורה לא חוקית ולא בטוחה, תופעה שעלולה להוביל לתחלואה ומוות (Tunde, 2013).

הסיבות וההשלכות של הריונות בגיל צעיר הינו נושא נחקר מאוד, בנות בגילאים 15-19 הנכנסות להיריון נמצאות מעבר לסיכונים הרגילים הקשורים בהריון ולידה או הפלה בגיל צעיר, אך גם עם סיכונים הקשורים יותר בגורמים כלכליים-חברתיים. יש הטוענים כי הריונות בקרב מתבגרות פוגעים באפשרויות חינוכיות של נשים ובהזדמנויות כלכליות וחברתיות (Sedgh, Finer, Bankole, Eilers & Singh, 2015). מנגד, יש הטוענים כי ההריונות בקרב מתבגרות הם תוצאה של תנאים ירודים אלה ולא הבסיס הגורם להם. לטענתם, בכל אזור בעולם נערו עניות יותר, משכילות פחות, המגיעות מאזורים כפריים נוטות יותר להיכנס להיריון בגיל מוקדם (Williamson, 2013). בין אם הריונות בגיל ההתבגרות הינם התוצאה ובין אם הגורם לתנאים סוציאקונומיים וחברתיים נמוכים, הריונות בגיל ההתבגרות נמצאים במתאם עם תנאים חברתיים וכלכליים נמוכים (Sedgh et al., 2015).

הפלות בקרב מתבגרות ונשים צעירות – חינוך, רקע סוציאקונומי ומעמד חברתי

במחקר שנערך באירופה לא נמצא קשר בין פרסום, קידום ומכירה של אמצעי מניעה לבין שיעור ההפלות במדינות שונות, כנראה שמאפיינים כמו דת, תרבות, מסורת, חינוך, כלכלה ועוד משפיעים על ההבדלים בין אחוז ההפלות בקרב מתבגרות במדינות אירופה (Sydsjo, Sydsjo, Bladh & Josefsson, 2014). מחקרים רבים מתמקדים בשני גורמים משמעותיים לכניסה להיריון בגיל ההתבגרות שהם: מצב סוציאקונומי נמוך והדרה חברתית. עם זאת, ישנם עדויות כי מתבגרות ממצב סוציאקונומי נמוך פחות נוטות לבצע הפלה ויותר נוטות ללדת את התינוק על אף האתגרים